

УДК 338.124.4

НАПРЯМКИ ВИХОДУ ПІДПРИЄМСТВА З ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

Салікова А.В.

Харківський торговельно-економічний інститут
Київського торговельно-економічного університету

Останні тенденції в економіці країни значно актуалізували дослідження, спрямовані на подолання фінансової кризи. Тому потреба у розробленні ефективної системи діагностики й запобігання банкрутству актуальна. У статті розкрито стратегія виходу підприємства з кризи. Розглянуто механізм планування й реалізації стратегії антикризового управління на підприємстві. Запропоновано системний підхід антикризового управління на підприємстві.

Ключові слова: банкрутство, фінансова криза, діагностика банкрутства, антикризове управління, механізм стратегії антикризового управління, системний підхід антикризового управління.

Постановка проблеми. Макроекономічна нестабільність призвели до виникнення й поглиблення кризових явищ на підприємствах. За останні роки склалась стійка тенденція зростання кількості неплатоспроможних та банкрутих підприємств практично в усіх сферах національної економіки. Це пояснюється тим, що на сучасному етапі, підприємства знаходяться під постійним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів: нестабільність економіки в державі, низька ефективність, відсутність дієвих стимулів підприємницької діяльності, інфляційні катаклізми, низький рівень конкурентоспроможності.

З огляду на це, виникає потреба у формуванні фінансової стратегії підприємства з метою запобігання та ліквідації загроз фінансовій безпеці, швидкого усунення наслідків з метою мінімізації їх негативного впливу на підприємство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства спрямовані у дослідженнях таких науковців: Багацького В.М., Бланка І.О., Бороноса В.Г., Василенка В.О., Драбанича А.В., Квасницької Р.С., Копилук О.І., Колісника М.К., Кривов'язюка І.В., Кривущенко М.В., Мішеніної Н.В., Островської О.А., Пластун О.Л., Пісьмарченко Л.М., Подольської В.О., Распопова Р.С., Рязасової Т.Г., Скібіцького О.М., Татаренко Н.М., Терещенка О.О., Хандій О.О. Шматька В.Г., Шморгуна Н.П., Череп А.В. та інших.

Проте серед науковців немає єдиної думки щодо системного підходу здійснення антикризового управління. Тому дана тема потребує додаткового дослідження щодо методологічного змісту антикризової діяльності підприємства.

Мета статті – дослідження механізму планування й реалізації стратегії антикризової діяльності підприємства та пропозиції щодо системного підходу здійснення антикризового управління.

Виклад основного матеріалу. Зміст антикризового фінансового управління підприємством полягає не тільки в ліквідації зовнішніх ознак та недопущенні подальшого поглиблення кризи, а у відновленні здатності підприємства як мікроекономічної системи до самоорганізації.

Будь-яке комерційне підприємство на Україні веде господарську діяльність і розвивається в умовах твердої конкуренції й нестабільного зовнішнього середовища. У таких умовах загострю-

ється необхідність у веденні обліку діяльності підприємства й зокрема в діагностиці його передкризових і кризових станів. Своєчасне виявлення негативних тенденцій у діяльності суб'єкта господарювання – це застава його конкурентоздатності й життєдіяльності. Інститут банкрутства є предметом державного регулювання в силу негативних наслідків діяльності неспроможних підприємств. Ці негативні впливи характеризуються наступними моментами [2]:

- фінансово неспроможне підприємство знижує загальний потенціал економічного розвитку країни за рахунок того, що генерує серйозні фінансові ризики для успішно працюючих підприємств – його партнерів;

- воно ускладнює формування дохідної частини державного бюджету й позабюджетних фондів;

- через скорочення обсягу своєї господарської діяльності у зв'язку з фінансовими труднощами, такі підприємства викликають скорочення чисельності робочих місць.

Механізм планування й реалізації стратегії антикризового розвитку, заснований на теорії управлінського циклу, являє собою процес підготовки управлінських рішень, що складається зі строго визначеної послідовності етапів Даний механізм містить у собі такі основні етапи:

- обґрунтування системи ключових стратегічних індикаторів антикризового розвитку підприємства;

- обґрунтування способів оцінки ключових стратегічних індикаторів;

- розробку методики обґрунтування «критичних» значень системи ключових стратегічних індикаторів антикризового розвитку підприємства;

- розробку алгоритму вибору типу антикризової стратегії розвитку підприємства [1].

Механізм дозволяє здійснювати підготовку стратегічних антикризових управлінських рішень, що стабілізують діяльність підприємства (рис. 1).

Відмінними рисами механізму є:

- його застосовність винятково на стадії реалізації основної стратегії;

- включення двох циклічних алгоритмів: вибору стратегії подолання кризи (в оперативному режимі), вибір стратегії недопущення кризи (у стратегічному аспекті);

- проведення діагностики передкризового стану підприємства, що підсилює превентивну функцію

антикризового керування, використання прогнозування системи ключових стратегічних індикаторів антикризового розвитку підприємства [5].

Рис. 1. Етапи антикризової діяльності підприємства

Джерело: [1].

На рис. 2 подано програму комплексу заходів тактичного характеру щодо здійснення антикризової діяльності підприємства [4].

Рис. 2. Комплекс оперативних заходів реалізації антикризового управління підприємством

Джерело: [4]

Перехід до випереджаючого антикризового управління підприємством треба будувати на розробці стратегічного плану розвитку підприємства; активній маркетинговій та збутовій політиці; впровадженні нових технологій управління фінансами; здійсненні діагностування фінансового стану підприємства і доведенні його результатів до власників, потенційних інвесторів та кредиторів.

Модель відображає складний взаємопов'язаний комплекс заходів як стратегічного, так оперативного характеру, кожен з яких підпорядковується єдиній меті, цілям і завданням, пов'язаних з реалізацією антикризової програми підприємства,

а її елементи можуть мати як затісний, так і наступальний характер, використання яких дозволить виробничому підприємству в кризових умовах не тільки розв'язати проблему виживання, але й реалізувати перспективу сталого росту

Однак антикризові заходи мають реалізовуватись не тільки тоді, коли криза вже руйнує бізнес, а й для профілактики, систематично.

Для виконання питання про запобігання криз і банкрутства суб'єкта господарювання в першу чергу ставиться завдання діагностики кризових станів підприємства. На даний момент економістами виділені деякі методики діагностики банкрутства. У загальному випадку для її проведення роблять обчислення певної групи показників, що характеризують загальне й, зокрема, фінансове становище підприємства. Далі залежно від значень цих показників судять про положення справ. Ці показники можна розглядати або окремо, або обчислюючи один інтегральний показник.

Але ці методи враховує тільки кількісні показники. Однак на приближення банкрутства впливають і якісні показники. В якості приклада можна привести рекомендації Комітету з узагальнення практики аудитування (Великобританія) [3]. Відповідно до цих рекомендацій всі ознаки можливого банкрутства діляться на дві групи. До першої відносяться показники, що свідчать про можливі фінансові ускладнення в майбутньому. До другої відносяться ті, які говорять про можливість різкого погіршення положення справ у майбутньому. Перевіряючи дане підприємство на ці ознаки, експерт може зробити відповідні висновки.

В існуючих методах діагностики й прогнозування кризових станів відсутній системний підхід. Даний підхід припускає погляд на об'єкт дослідження як на систему, що є елементом іншої системи і як елемент, який підкоряється законам і динаміці цієї надсистеми. Крім того, будь-яка система складається із внутрішніх елементів або підсистем, взаємодіючих один з одним, що приводить до певної динаміки всієї системи, обумовленої цією взаємодією й впливом зовнішнього середовища.

У повному аналізі економічних показників конкретного підприємства ці недоліки знімаються, і підприємство розглядається системно й комплексно. Однак, тому що цей аналіз проводять експерти, з'являються інші проблеми: більша складність повного аналізу й суб'єктивність у висновках. Складність обумовлена більшою кількістю показників, їхнім взаємозв'язком, взаємозвпливом і неоднозначним впливом на загальний фінансовий стан підприємства. Погрішності в загальній оцінці ситуації, власні погляди експертів на ті або інші аспекти, які не завжди є вірними, привносять елементи суб'єктивності в оцінку ситуації.

Системний підхід припускає погляд на підприємство як на динамічну інерційну систему, що функціонує в умовах динамічної системи вищого порядку – ринку. Будучи частиною ринку, підприємство взаємодіє з ним за допомогою інформаційних і матеріальних потоків. На рисунку 3 надана діаграма взаємовпливу підприємства і його зовнішнього середовища.

Метою аналізу є моделювання поведінки підприємства, що веде господарську діяльність в умовах зовнішнього середовища. Як об'єкт

спостереження підприємство характеризується набором параметрів – змінні стану (X). До складу підприємства входить його орган керування, представлений на діаграмі блоком «Керівництво». Керівництво впливає на діяльність підприємства (β – набір параметрів керування підприємством). Далі, підприємство працює в умовах ближнього оточення.

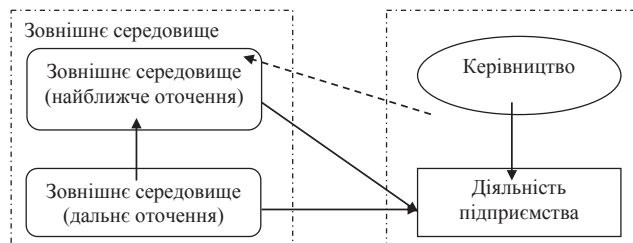

Рис. 3. Діаграма взаємовпливу підприємства і його зовнішнього середовища

Джерело: розробка автора

Їхній вплив на діяльність підприємства (γ) обумовлено їхніми інтересами й ризиками вистовку контрактів. На ухвалення рішення контрагентом впливає інформація, отримана від підприємства (X) та положення на ринку (α). Наприклад, визначаючи по балансу підприємства його платоспроможність, банк ухвалює рішення щодо величини, строку й оплати кредиту, наданого його клієнтові. Однак це рішення так само залежить від ставки Нацбанку та інших зовнішніх умов.

Підприємство та його контрагенти ведуть свою діяльність на ринку, що є далеким оточен-

ням підприємства. Це оточення характеризується відносно постійними параметрами, що впливають на роботу суб'єкта господарювання – α . Прикладом цих параметрів є: ставка Нацбанку, величина інфляції, податкова політика та інше.

Знаючи початкові значення змінних стану, вплив зовнішнього середовища і політику керівництва, ми можемо з певною часткою впевненості робити прогнози поведження системи в майбутньому. Представивши діяльність підприємства у вигляді системи рівнянь, ми тим самим одержуємо можливість використання величезного апарату теорії динамічних систем і теорії катастроф для проведення аналізу й прогнозування поведження системи. Далі, використовуючи цей апарат, можна визначити вплив на поведження системи зміни параметрів керування, тобто політики управління керівництва підприємства.

Висновки та пропозиції. Використання системного підходу й теорію динамічних систем до діагностики банкрутства підприємства дозволяє більш точно визначити можливість настання банкрутства, пророчити через який проміжок часу він може наступити, а також указати причину його настання. Збільшення ефективності діагностики й прогнозу приведе до можливості зменшення ймовірності банкрутства, а, отже, до зменшення його негативних впливів.

Отже, використання системного підходу забезпечить вибір правильної та найефективнішої стратегії антикризового управління, дотримання всіх правил та етапів виходу з кризи гарантує довгостроковий успіх підприємства.

Список літератури:

1. Мішеніна Н. В. Стратегічна модель антикризового управління підприємством / Н. В. Мішеніна, М. В. Кривущенко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 3 (11). – С. 170–175.
2. Островська О. А. Інноваційні інструменти антикризового управління фінансами комунальних підприємств / О. А. Островська // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 9 (123). – С. 154–163.
3. Рязанова Т. Г. Зарубіжні методи визначення ймовірності банкрутства підприємства / Т. Г. Рязанова, І. В. Сташок // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 3. Т. 1. – С. 177–181.
4. Распопов Р. С. Заходи антикризового управління виробничим підприємством [Електронний ресурс] / Р. С. Распопов. – Режим доступу: <http://sworld.com.ua/konfer29/490.pdf>
5. Хандій О. О. Антикризові інструменти управління підприємством: практичні аспекти реалізації / О. О. Хандій // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 4. – С. 186–192.

Саликова А.В.

Харьковский торгово-экономический институт
Киевского торгово-экономического университета

НАПРАВЛЕНИЯ ВЫХОДА ПРЕДПРИЯТИЯ ИЗ ФИНАНСОВОГО КРИЗИСА

Аннотация

Последние тенденции в экономике значительно актуализировали исследования, направленные на преодоление финансового кризиса. Поэтому потребность в разработке эффективной системы диагностики и предотвращения банкротства является актуальной. В статье раскрыта стратегия выхода предприятия из кризиса. Рассмотрен механизм планирования и реализации стратегии антикризисного управления на предприятии. Предложен системный подход антикризисного управления на предприятии.

Ключевые слова: банкротство, финансовый кризис, диагностика банкротства, антикризисное управление, механизм стратегии антикризисного управления, системный подход антикризисного управления.

Salikova A.V.

Kharkov Trade and Economics Institute
of Kyiv National Trade and Economics University

DIRECTIONS OF THE COMPANY OUT OF FINANCIAL CRISIS

Summary

Recent trends of the national economy have considerably actualized the studies focused on overcoming the financial crisis. Therefore a need to develop an effective system of diagnostics and prevention of bankruptcy is relevant. The article presents the strategy for the overcoming of the company from the crisis. There are shown the mechanism of planning and implementation of crisis management strategies at the company. It is proposed the systematic approach of crisis management in the company.

Keywords: bankruptcy, financial crisis, bankruptcy diagnostics, crisis management, the mechanism of crisis management strategies, systematic approach of crisis management.